ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS

της 15ης Φεβρουαρίου 2001 [1]

1. Στο πλαίσιο της παρούσας αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το Conseil supérieur des assurances sociales (Λουξεμβούργο), ζητείται από το Δικαστήριο να δώσει απαντήσεις σε διάφορα ερωτήματα που αφορούν το κύρος και την ερμηνεία του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας [2], και την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας [3]. Τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν κατόπιν της αρνήσεως εκ μέρους του εφεσίβλητου οργανισμού, ήτοι του Caisse nationale des prestations familiales του Λουξεμβούργου (εθνικού ταμείου οικογενειακών παροχών), να καταβάλει ορισμένα επιδόματα στην οικογένεια ενός Βέλγου υπηκόου, ο οποίος κατοικεί στο Βέλγιο και ο οποίος απασχολήθηκε κατά το παρελθόν στο Λουξεμβούργο ως μεθοριακός εργαζόμενος και λαμβάνει σήμερα σύνταξη αναπηρίας χορηγούμενη από τον οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως του Λουξεμβούργου, με κύριο αιτιολογικό ότι δεν επληρούτο η περί κατοικίας προϋπόθεση που θέτει η διέπουσα το δικαίωμα των επιδομάτων λουξεμβουργιανή νομοθεσία.

Εθνική νομοθεσία

Τα επιδόματα προ του τοκετού, τοκετού και μετά τον τοκετό

2. Τα επιδόματα αυτά διέπονται από τον νόμο της 20ής Ιουνίου 1977 i) περί θεσπίσεως συστηματικού ιατρικού ελέγχου των εγκύων και των νηπίων και ii) περί τροποποιήσεως της υφισταμένης νομοθεσίας περί επιδομάτων τοκετού. Δεδομένου ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας ενός έτους για τη χορήγηση των επιδομάτων προ του τοκετού και τοκετού κρίθηκε ενέχουσα διακρίσεως και συνεπώς παράνομη από το Δικαστήριο, με την απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου [4], ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον νόμο της 31ης Ιουλίου 1995. Ωστόσο, δεδομένου ότι η απόφαση αυτή παράγει αποτελέσματα από της 10ης Μαρτίου 1993, που αποτελεί την ημερομηνία εκδόσεώς της, και επειδή φαίνεται ότι ο εφεσίβλητος οργανισμός έπαυσε να εφαρμόζει την προϋπόθεση αυτή από την εν λόγω ημερομηνία, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο νόμος που εφαρμοζόταν κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών (από τις αρχές του 1995) δεν περιείχε την προϋπόθεση αυτή. Συνεπώς, η σύνοψη που

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Το ενοποιημένο κείμενο που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ 1992 C 325, σ. 1, αποτελεί το κείμενο το οποίο είχε εφαρμογή κατά την έναρξη της περιόδου την οποία αφορά η συγκεκριμένη υπόθεση (λίγο πριν από τη γέννηση του τέκνου των εφεσειόντων της κύριας δίκης στις 13 Μαρτίου 1995). Οι επίμαχες διατάξεις υπέστησαν ελάσσονες τροποποιήσεις από 1ης Ιανουαρίου 1996, οι οποίες όμως δεν αφορούν την υπό κρίση υπόθεση.

3 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33.

4 — C-111/91, Συλλογή 1993, σ. 817· βλ. επίσης τα σημεία 30 έως 32 κατωτέρω.

ακολουθεί βασίζεται στον νόμο όπως αυτός τροποποιήθηκε.

3. Ο νόμος διαιρεί το επίδομα τοκετού σε τρία τμήματα, ήτοι: στο επίδομα προ του τοκετού, στο κυρίως ειπείν επίδομα τοκετού και στο επίδομα μετά τον τοκετό.

4. Κάθε επίδομα καταβάλλεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι έχουν πραγματοποιηθεί ορισμένες ιατρικές εξετάσεις. Οι εξετάσεις αυτές προσδιορίζονται στα σημεία 46 έως 48 κατωτέρω.

5. Το επίδομα προ του τοκετού καταβάλλεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι η μέλλουσα μητέρα έχει τη νόμιμη κατοικία της στο Λουξεμβούργο κατά τον χρόνο πραγματοποιήσεως της τελευταίας ιατρικής εξετάσεως.

6. Το επίδομα τοκετού καταβάλλεται μετά τη γέννηση του τέκνου, υπό την προϋπόθεση ότι η μητέρα είχε τη νόμιμη κατοικία της στο Λουξεμβούργο κατά τον χρόνο του τοκετού και το τέκνο γεννήθηκε στο λουξεμβουργιανό έδαφος (ή στην αλλοδαπή κατά τη διάρκεια προσωρινής απουσίας της μητέρας).

7. Το επίδομα μετά τον τοκετό καταβάλλεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι το τέκνο γίνεται δύο ετών και μόνον εφόσον το τέκνο ανετράφη στο Λουξεμβούργο.

8. Τα επιδόματα προ του τοκετού, τοκετού και μετά τον τοκετό συνίστανται σε εφάπαξ παροχή. Το επίδομα προ του τοκετού καταβάλλεται στη μέλλουσα μητέρα· τα επιδόματα τοκετού και μετά τον τοκετό καταβάλλονται στη μητέρα αν, όπως εν προκειμένω, οι γονείς συζούν.

Το επίδομα μητρότητας

9. Το επίδομα μητρότητας θεσπίστηκε με τον νόμο της 30ής Απριλίου 1980. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε επίσης με τον νόμο της 31ης Ιουλίου 1995, κατόπιν της εκδόσεως της δικαστικής αποφάσεως Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, με την οποία κρίθηκε ότι η αρχικώς επιβαλλόμενη στη μητέρα προϋπόθεση να έχει στο Λουξεμβούργο τη νόμιμη κατοικία της καθ' όλο το έτος που προηγείται της ημερομηνίας θεμελιώσεως του δικαιώματός της επί του επιδόματος ενείχε διακρίσεις και ήταν συνεπώς παράνομη. Για τους προαναφερθέντες λόγους, θεωρώ ότι εφαρμοστέο είναι το τροποποιηθέν κείμενο του νόμου.

10. Ο νόμος απαιτεί να είχε η μητέρα τη νόμιμη κατοικία της στο Λουξεμβούργο κατά τον χρόνο της θεμελιώσεως του δικαιώματος επί του επιδόματος, ήτοι κατά την όγδοη εβδομάδα πριν από την τεκμαιρόμενη ημερομηνία του τοκετού. Το επίδομα καταβάλλεται στη μητέρα για περίοδο το πολύ δεκαέξι εβδομάδων, από την όγδοη εβδο-

μάδα πριν από την τεκμαιρόμενη ημερομηνία του τοκετού.

Το επίδομα ανατροφής

11. Το επίδομα ανατροφής, που δημιουργήθηκε με τον νόμο της 1ης Αυγούστου 1988, καταβάλλεται σε κάθε άτομο που έχει την κατοικία του, διαμένει πράγματι στο Λουξεμβούργο και ανατρέφει στην οικία του ένα ή περισσότερα τέκνα για τα οποία καταβάλλονται στον αιτούντα ή στον σύζυγό του οικογενειακά επιδόματα. Το επίδομα αυτό οφείλεται από την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί είτε τη λήξη της άδειας μητρότητας είτε τη λήξη του δικαιώματος της μητέρας επί του επιδόματος μητρότητας και παύει να οφείλεται την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τον μήνα κατά τον οποίο το τέκνο συμπληρώνει την ηλικία των δύο ετών. Το εν λόγω επίδομα είναι του ιδίου ποσού ανεξάρτητα από τον αριθμό των τέκνων που ανατρέφονται στην ίδια οικία.

Η κοινοτική νομοθεσία

12. Το άρθρο 1 του κανονισμού 1408/71 ορίζει τα εξής:

«κα) i) ως "οικογενειακή παροχή" νοείται κάθε παροχή εις είδος ή εις χρήμα, προορισμένη να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, περίπτωση η', με εξαίρεση των ειδικών επιδομάτων τοκετού που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙ,

ii) ως οικογενειακό επίδομα νοείται η περιοδική παροχή εις χρήμα που χορηγείται αποκλειστικά ανάλογα με τον αριθμό και, ενδεχομένως, την ηλικία των μελών της οικογενείας».

13. Το παράρτημα ΙΙ περιλαμβάνει στο τμήμα ΙΙ, «Ειδικά επιδόματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού δυνάμει του άρθρου 1, στοιχείο κα', σημείο i», το σημείο «Ι. Λουξεμβούργο»:

«α) Τα επιδόματα προ του τοκετού·

β) τα επιδόματα τοκετού.»

14. Οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, ορίζουν τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως:

α) τις παροχές ασθενείας και μητρότητας·

[...]

η) τις οικογενειακές παροχές.»

15. Το άρθρο 4, παράγραφος 2α, προστέθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1247/92 [5]. Ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά οι οποίες εμπίπτουν σε νομοθεσία ή καθεστώς εκτός αυτών που αναφέρονται στην παράγραφο 1 ή που εξαιρούνται δυνάμει της παραγράφου 4, όταν οι παροχές αυτές προορίζονται:

α) είτε για να καλύψουν συμπληρωματικά, αναπληρωματικά ή επικουρικά την επέλευση οιουδήποτε κινδύνου που εμπίπτει στους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που αναφέρονται στα στοιχεία α' έως η' της παραγράφου 1·

β) είτε μόνον για να εξασφαλίσουν την ειδική προστασία των μειονεκτούντων ατόμων.»

16. Οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, ορίζουν τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός δεν ισχύει για την κοινωνική και ιατρική πρόνοια [...]».

17. Το άρθρο 10α του κανονισμού 1408/71 [6] ορίζει τα εξής:

«Ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά

5 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 30ής Απριλίου 1992, ΕΕ L 136, σ. 1.

6 — Που προστέθηκε με τον προπαρατεθέντα στην υποσημείωση 5 κανονισμό 1247/92.

1. Παρά τις διατάξεις του άρθρου 10 και του τίτλου ΙΙΙ, τα άτομα στα οποία εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός λαμβάνουν τις ειδικές εις χρήμα παροχές χωρίς συνεισφορά της παραγράφου 2α του άρθρου 4 αποκλειστικά στο έδαφος και σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους όπου κατοικούν, εφόσον αυτές περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙα. Οι παροχές αυτές βαρύνουν το φορέα του τόπου κατοικίας από τον οποίο και καταβάλλονται.

2. Ο φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά το δικαίωμα των παροχών της παραγράφου 1 από τη συμπλήρωση περιόδων απασχόλησης, μη μισθωτής επαγγελματικής δραστηριότητας ή διαμονής, λαμβάνει υπόψη, εφόσον απαιτείται, τις περιόδους απασχόλησης, μη μισθωτής επαγγελματικής δραστηριότητας ή διαμονής στο έδαφος οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, σαν να επρόκειτο για περιόδους που έχουν πραγματοποιηθεί στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους.»

18. Το παράρτημα ΙΙα αναφέρει στο σημείο «Ι. Λουξεμβούργο»:

«γ) Επίδομα μητρότητας (νόμος της 30ής Απριλίου 1980)» [7].

7 — Το στοιχείο γ' κατέστη το στοιχείο β' από της 1ης Ιανουαρίου 1996 μετά την τροποποίηση με τον κανονισμό (ΕΚ) 3095/95 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1995, ΕΕ L 335, σ. 1.

19. Το άρθρο 73 ορίζει τα εξής:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που υπάγεται στη νομοθεσία κράτους μέλους δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφος του κράτους αυτού, με την επιφύλαξη των διατάξεων του παραρτήματος VI.»

20. Το παράρτημα VI δεν περιέχει κάποια σχετική επιφύλαξη όσον αφορά το Λουξεμβούργο.

21. Το κείμενο του άρθρου 77, που αφορά τις παροχές για τέκνα συντηρούμενα από δικαιούχους συντάξεων, έχει ως εξής:

«1. Ο όρος «παροχές», κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, καθορίζει τα οικογενειακά επιδόματα που προβλέπονται για τους δικαιούχους συντάξεως γήρατος, αναπηρίας, εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας, καθώς και τις προσαυξήσεις ή τα συμπληρώματα των συντάξεων αυτών λόγω τέκνων των δικαιούχων αυτών, με εξαίρεση των συμπληρωμάτων που χορηγούνται βάσει συστημάτων ασφαλίσεως

για εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες.

2. Οι παροχές χορηγούνται, οποιοδήποτε κι αν είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος συντάξεων ή τα τέκνα, κατά τους ακόλουθους κανόνες:

α) στον δικαιούχο συντάξεως που οφείλεται δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνον κράτους μέλους, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο για τη σύνταξη».

22. Το άρθρο 1 του κανονισμού 1612/68 εγγυάται στους υπηκόους κάθε κράτους μέλους το δικαίωμα να αναλαμβάνουν και να ασκούν μισθωτή δραστηριότητα εντός οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους.

23. Το άρθρο 7 ορίζει τα εξής:

«1. Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους δεν δύναται, στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών, να έχει, λόγω της ιθαγενείας του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχολήσεως και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.

2. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.»

Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία της κύριας δίκης

24. Οι εφεσείοντες της κύριας δίκης είναι Βέλγοι υπήκοοι (η Alina Deaconescu, αρχικώς ρουμανικής ιθαγένειας, έλαβε τη βελγική ιθαγένεια τον Σεπτέμβριο του 1998), οι οποίοι κατοικούν στο Βέλγιο και ενυμφεύθηκαν την 1η Απριλίου 1994. Ο G. Leclere εργάστηκε στο Λουξεμβούργο ως μεθοριακός εργαζόμενος. Κατά την περίοδο της εργασίας του, υπέκειτο σε υποχρεωτική καταβολή εισφορών στο λουξεμβουργιανό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Μετά από εργατικό ατύχημα που υπέστη, λαμβάνει από τις 18 Μαΐου 1981 σύνταξη αναπηρίας χορηγούμενη από τον οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως του Λουξεμβούργου. Ούτε αυτός ούτε η σύζυγός του έζησαν ποτέ στο Λουξεμβούργο. Το τέκνο τους γεννήθηκε στο Λουξεμβούργο στις 13 Μαρτίου 1995 και έχει τη βελγική ιθαγένεια. Ζει με τους γονείς του στο Βέλγιο.

25. Ο G. Leclere, ως δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας, συνεχίζει να καταβάλλει εισφορές στο σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως

ασθενείας στο Λουξεμβούργο και υπόκειται κατ' αρχήν στον φόρο εισοδήματος εντός της χώρας αυτής (μολονότι προέκυψε ότι το εισόδημά του είναι τέτοιο ώστε στην πραγματικότητα είναι αφορολόγητο). Ουδέποτε άσκησε μισθωτή δραστηριότητα στο Βέλγιο και ανέκαθεν υπαγόταν, ως εργαζόμενος απασχολούμενος στο Λουξεμβούργο, στη κοινωνική ασφάλιση του Λουξεμβούργου. Ουδέποτε θα μπορέσει να λάβει στο Βέλγιο σύνταξη λόγω γήρατος ή σύνταξη αναπηρίας.

26. Κατόπιν της γεννήσεως του τέκνου τους, οι εφεσείοντες της κύριας δίκης δεν έλαβαν στο Βέλγιο ούτε επίδομα τοκετού, ούτε επίδομα μητρότητας ή ανατροφής. Φαίνεται ότι ο G. Leclere εξάντλησε στο Βέλγιο όλες τις συναφώς προβλεπόμενες προσφυγές και ότι η βελγική νομοθεσία δεν του παρέχει δικαιώματα, δεδομένου ότι δεν υπαγόταν στη βελγική κοινωνική ασφάλιση και η σύμβαση περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των μεθοριακών εργαζομένων, που συνήφθη μεταξύ του Βελγίου και του Λουξεμβούργο στις 16 Νοεμβρίου 1959, δεν εφαρμοζόταν παρά μόνο στους μισθωτούς εργαζομένους και στους εξομοιούμενους προς αυτούς και όχι στους μη μισθωτούς δικαιούχους συντάξεως αναπηρίας. Αν το τέκνο του είχε γεννηθεί τρεις μήνες αργότερα, ο G. Leclere θα είχε τύχει της εφαρμογής της νέας συμβάσεως της 24ης Μαρτίου 1994, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 1995 και η οποία εφαρμόζεται στους πρώην μεθοριακούς εργαζομένους που λαμβάνουν σύνταξη.

27. Οι αιτήσεις του ζεύγους Leclere για τη χορήγηση των επιδομάτων που συνδέονται με τη γέννηση τέκνου (επιδόματα προ του τοκετού, τοκετού, μετά τον τοκετό, μητρότητας και ανατροφής) απορρίφθηκαν από το εθνικό ταμείο οικογενειακών παροχών του Λουξεμβούργου [8], με το αιτιολογικό ότι δεν επληρούτο η προϋπόθεση περί κατοικίας που προβλέπεται στην εφαρμοστέα λουξεμβουργιανή νομοθεσία και ότι, επιπλέον, το επίδομα μετά τον τοκετό, δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71.

28. Η προσφυγή που άσκησαν οι εφεσείοντες ενώπιον του Conseil arbitral des assurances sociales (συμβουλίου διαιτησίας των κοινωνικών ασφαλίσεων) απορρίφθηκε και οι εφεσείοντες άσκησαν έφεση ενώπιον του Conseil supérieur des assurances sociales (ανωτάτου συμβουλίου των κοινωνικών ασφαλίσεων), το οποίο ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Συνάδουν με τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ τα άρθρα 1, στοιχείο κα', σημείο i, και 10α, καθώς και τα παραρτήματα ΙΙ και ΙΙα, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 που καθιερώνουν την αρχή της μη εξαγωγιμότητας των επιδομάτων τοκετού και μητρότητας;

2) Έχει ο κανονισμός 1408/71 την έννοια ότι για τα συντηρούμενα τέκνα χορηγεί στους εργαζομένους που είναι δικαιούχοι συντάξεως αναπηρίας και κατοικούν εντός κράτους διαφορετικού από το κράτος που καταβάλλει τη σύνταξη

8 — Ωστόσο, έγινε δεκτή η αίτησή τους για χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων και οι εφεσείοντες λαμβάνουν από την 1η Μαρτίου 1995 οικογενειακά επιδόματα χορηγούμενα από το εθνικό ταμείο οικογενειακών παροχών.

αναπηρίας μόνο τα οικογενειακά επιδόματα, αποκλειομένου του επιδόματος ανατροφής το οποίο δεν εξαρτάται από τον αριθμό των τέκνων;

3) Έχει το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 την έννοια ότι ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας, που εξακολουθεί να καταβάλλει εισφορές υποχρεωτικής ασφαλίσεως ασθενείας εντός του κράτους που χορηγεί τη σύνταξη αναπηρίας, μπορεί παρά το ότι λαμβάνει σύνταξη να θεωρηθεί, σε σχέση με το κράτος αυτό, μισθωτός εργαζόμενος δυνάμενος να τύχει των οικογενειακών παροχών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το επίδομα ανατροφής, και ενδεχομένως των επιδομάτων τοκετού, σε περίπτωση που η υπάρχουσα ρήτρα περί μη εξαγωγιμότητας κριθεί ασύμβατη προς τη Συνθήκη;

4) Καλύπτει ο όρος "εργαζόμενος" υπό την έννοια του κανονισμού 1621/68 τον δικαιούχο συντάξεως αναπηρίας που κατοικεί εντός κράτους διαφορετικού από το κράτος που καταβάλλει τη σύνταξη;

5) Έχει το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 την έννοια ότι ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας ή ο σύζυγός του μπορεί να τύχει, με βάση το εν λόγω άρθρο 7, των κοινωνικών πλεονεκτημάτων από τα οποία τον αποκλείει ο κανονισμός 1408/71, τούτο δε παρά τη θεσπιζόμενη με τον κανονισμό αυτό αρχή της μη εξαγωγιμότητας, στην περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο θα έκρινε την αρχή αυτή σύμφωνη προς τη Συνθήκη ΕΚ;»

29. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι εφεσείοντες της κύριας δίκης, το εφεσίβλητο, οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας, του Λουξεμβούργου, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, και του Ηνωμένου Βασιλείου, το Συμβούλιο και η Επιτροπή. Ο εφεσίβλητος οργανισμός, η Κυβέρνηση της Αυστρίας, της Ισπανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκπροσωπήθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατά την οποία ο G. Leclere παρουσίασε αυτοπροσώπως με μεγάλη δεξιότητα την προφορική επιχειρηματολογία του. Οι παρατηρήσεις του Συμβουλίου περιορίστηκαν στο πρώτο ερώτημα.

Η δικαστική απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου

30. Οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο παραπέμπουν συχνά στην απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου [9], στην οποία η Επιτροπή είχε ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως όσον αφορά την προϋπόθεση περί κατοικίας επί ένα έτος από την οποία εξηρτάτο αρχικώς η χορήγηση του επιδόματος προ του τοκετού, του επιδόματος τοκετού και του επιδόματος μητρότητας.

31. Στην υπόθεση αυτή, στην οποία οι διάδικοι δέχονταν ότι και τα τρία επιδόματα αποτελούσαν κοινωνικά πλεονεκτήματα υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας συνεπαγόταν διακρίσεις, καθόσον ήταν πιο εύκολο να τηρηθεί από λουξεμβουργιανό υπήκοο απ' ό,τι από υπήκοο άλλου κράτους

9 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4.

μέλους. Ήταν συνεπώς αντίθετη τόσο προς το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 όσο και προς το άρθρο 52 της Συνθήκης (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 43 ΕΚ). Όσον αφορά το επίδομα μητρότητας, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας ήταν επίσης ασύμβατη προς το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, που επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι κατοικίας που έχουν συμπληρωθεί υπό τη νομοθεσία οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους.

32. Κατά τη γνώμη μου, η απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου έχει περιορισμένη σημασία όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, τούτο δε για διάφορους λόγους. Πρώτον, τα επιδόματα προ του τοκετού και τοκετού εξετάστηκαν από την άποψη και μόνον του συμβατού τους προς τον κανονισμό 1612/68· η κατάστασή τους από την άποψη του κανονισμού 1408/71 δεν εξετάστηκε. Δεύτερον, το επίδομα μετά τον τοκετό δεν ετίθετο υπό κρίση. Τρίτον, κατά τον χρόνο λήξεως της προθεσμίας που είχε ταχθεί για συμμόρφωση προς την αιτιολογημένη γνώμη, ο κανονισμός 1408/71 δεν είχε τροποποιηθεί από τον κανονισμό 1247/92· συνεπώς, το κύρος του άρθρου 10α και του παραρτήματος IIα ή της συμπεριλήψεως του επιδόματος μητρότητας στο παράρτημα IIα δεν ετίθεντο υπό κρίση. Τέταρτο, φαίνεται ότι η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία αφορούσε ρητώς, τουλάχιστον στην αρχική φάση της, το αποτέλεσμα που είχε η προϋπόθεση περί κατοικίας στους μισθωτούς και μη μισθωτούς εργαζομένους· το Δικαστήριο εξέτασε συνεπώς την προσφυγή υπό το πρίσμα αυτό. Τέλος, όπως τονίζει η Αυστριακή Κυβέρνηση, δεν τέθηκε το ζήτημα αν τα επιδόματα έπρεπε να καταβάλλονται σε μη κατοίκους: ζητήθηκε κυρίως από το Δικαστήριο να εξετάσει το καθεστώς των προσώπων που εγκαθίστανται στο Λουξεμβούργο κατά τη διάρκεια του έτους που προηγείται της γεννήσεως τέκνου.

Το πρώτο υποβληθέν ερώτημα

33. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν τα άρθρα 1, στοιχείο κα', σημείο i, και 10α, καθώς και τα παραρτήματα II και IIα του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, που αναφέρονται ως καθιερώνοντα την αρχή της μη εξαγωγιμότητας των επιδομάτων τοκετού και μητρότητας, είναι συμβατά προς άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ).

34. Το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, και το παράρτημα II έχουν ως αποτέλεσμα να αποκλείουν τα υφιστάμενα στο Λουξεμβούργο επιδόματα προ του τοκετού και τοκετού από τον ορισμό των «οικογενειακών παροχών» που προκύπτει από τον κανονισμό αυτόν. Το άρθρο 10α και το παράρτημα IIα έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν μη εξαγώγιμο, βάσει του κανονισμού, το λουξεμβουργιανό επίδομα μητρότητας.

35. Μια προκαταρκτική παρατήρηση είναι, όπως τόνισαν και η Πορτογαλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, ότι δεν είναι ορθό να γίνεται αναφορά στις επίμαχες διατάξεις ως καθιερώνουσες την «αρχή της μη εξαγωγιμότητας των επιδομάτων τοκετού και μητρότητας».

Στην πραγματικότητα, οι διατάξεις αυτές α) στην περίπτωση του άρθρου 1, στοιχείο κα', σημείο i, και του παραρτήματος II, αποκλείουν απολύτως τα συγκεκριμένα ειδικά επιδόματα τοκετού από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 και β) στην περίπτωση του άρθρου 10α και του παραρτήματος IIα, επιτρέπουν στα κράτη μέλη να περιορίζουν το δικαίωμα επί των ειδικών χωρίς τη συνεισφορά παροχών που αναφέρονται ρητώς στο παράρτημα IIα στα άτομα που κατοικούν εντός του κράτους αυτού, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία μια διάταξη του κανονισμού θα επέβαλλε άλλως την εξαγωγή της παροχής αυτής.

36. Οι εφεσείοντες της κύριας δίκης και η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι οι επίμαχες διατάξεις δεν είναι συμβατές προς τη Συνθήκη, ενώ ο εφεσίβλητος οργανισμός, η Κυβέρνηση της Αυστρίας, του Λουξεμβούργου, της Ισπανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, υποστηρίζουν ότι είναι συμβατές προς τη Συνθήκη.

37. Είναι σκόπιμο να εξεταστούν χωριστά τα δύο ζητήματα που ανακύπτουν από το ερώτημα.

Το κύρος του άρθρου 1, στοιχείο κα; σημείο i, και του παραρτήματος II που αποκλείουν τα ειδικά επιδόματα τοκετού από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71

38. Το επίδομα προ του τοκετού και κυρίως ειπείν επίδομα τοκετού μνημονεύονται στο παράρτημα II του κανονισμού και συνεπώς εμπίπτουν, δυνάμει του άρθρου 1, στοιχείο κα', σημείο i, στο πεδίο εφαρμογής του όρου «οικογενειακές παροχές» όπως ορίζεται στο άρθρο αυτό.

39. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν θα ήταν αναγκαίο να αποκλειστούν ρητώς τα επιδόματα από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αν δεν ενέπιπταν άλλως στο πεδίο αυτό. Το επιχείρημα αυτό δεν με πείθει: ένα κράτος μέλος μπορεί να επιθυμεί να αποκλείσει κάθε αμφιβολία αποκλείοντας ρητώς ένα επίδομα. Θα εξετάσω συνεπώς κατ' αρχάς το αν το επίδομα προ του τοκετού και το επίδομα τοκετού θα ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού ως οικογενειακές παροχές αν δεν είχαν ρητώς αποκλειστεί από το πεδίο αυτό.

Εμπίπτουν τα επιδόματα στον ορισμό των «οικογενειακών παροχών»;

40. Σημειωτέον κατ' αρχάς ότι το ότι τα επιδόματα είναι χωρίς συνεισφορά δεν μπορεί να τα εμποδίσει να εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού [10].

41. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι η διάκριση μεταξύ

10 — Βλ. την απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-78/91, Hughes (Συλλογή 1992, σ. I-4839, σκέψη 21), και το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού.

παροχών που αποκλείονται και παροχών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 στηρίζεται ουσιαστικά στα συστατικά στοιχεία κάθε παροχής, ιδίως στον σκοπό της και στις προϋποθέσεις χορηγήσεώς της, και ότι μια παροχή μπορεί να θεωρηθεί παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως στον βαθμό που, αφενός, χορηγείται στους δικαιούχους βάσει οριζομένης από τον νόμο καταστάσεως και ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ατομική και κατά διακριτική ευχέρεια εκτίμηση των προσωπικών αναγκών και, αφετέρου, αφορά έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται ρητώς στο άρθρο 4, παράγραφος 1 [11].

42. Το επίδομα προ του τοκετού και το επίδομα τοκετού τηρούν την προϋπόθεση της αυτόματης παροχής του δικαιώματος βάσει αντικειμενικών κριτηρίων. Το Συμβούλιο αμφιβάλλει ωστόσο αν πληρούν τη δεύτερη προϋπόθεση, ήτοι αν αφορούν έναν κίνδυνο μνημονευόμενο στο άρθρο 4, παράγραφος 1. Η διάταξη αυτή αφορά, μεταξύ άλλων, τις «οικογενειακές παροχές», όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i. Κατά το Συμβούλιο, ο αποκλεισμός των δύο επιδομάτων από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού δικαιολογείται, καθόσον δεν προορίζονται «να αντισταθμίσουν τα οικογενειακά βάρη», όπως απαιτεί το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, από τις «οικογενειακές παροχές» που εμπίπτουν στον κανονισμό, αλλ' επιδιώκουν έναν ειδικό σκοπό δημόσιας υγείας δεδομένου ότι επιβάλλουν ιατρικές εξετάσεις.

43. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι από το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημεία i και ii, προκύπτει σαφώς ότι «σκοπός των οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων είναι η κοινωνική αρωγή των εργαζομένων που φέρουν οικογενειακά βάρη μέσω της συμβολής του κοινωνικού συνόλου στα βάρη αυτά.» [12]

44. Ο εφεσίβλητος οργανισμός τονίζει ότι ο ουσιώδης σκοπός του νόμου του 1977 που διέπει τα επιδόματα τοκετού προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες και ειδικότερα από την αιτιολογική έκθεση που δημοσιεύθηκε μαζί με το σχέδιο νόμου το οποίο κατατέθηκε στις 29 Αυγούστου 1976 στο εθνικό κοινοβούλιο. Ο νόμος αποσκοπούσε στη βελτίωση της ιατρικής παρακολουθήσεως των εγκύων και των νηπίων, με ειδικότερο σκοπό τη μείωση της παιδικής θνησιμότητας που ήταν 1,8 % κατά την περίοδο 1970-1974. Ο σκοπός αυτός επιτεύχθηκε: το 1997, το ποσοστό της θνησιμότητας έπεσε στο 0,4 %.

45. Οι διατάξεις του νόμου, το κείμενο του οποίου προσκομίστηκε στο Δικαστήριο, επιρρωννύουν την άποψη ότι ο κύριος σκοπός του συνίστατο στη βελτίωση της υγείας των εγκύων και των νηπίων. Το κεφάλαιο 4 του νόμου, που τιτλοφορείται «Επίδομα τοκετού» (που πρέπει προδήλως να εννοηθεί στον πληθυντικό), θεσπίζει την ήδη αναφερθείσα προϋπόθεση περί κατοικίας και ορισμένες πρακτικές διατάξεις που αφορούν κυρίως τον τρόπο καταβολής. Τα κεφάλαια 1 έως 3 θεσπίζουν τις λοιπές προϋποθέσεις που διέπουν αντιστοίχως το δικαίωμα επί του επιδόματος προ του τοκετού, το δικαίωμα επί του κυρίως ειπείν επιδόματος τοκετού και το δικαίωμα επί του επιδόματος μετά τον τοκετό.

11 — Απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 1996, C-245/94 και C-312/94, Hoever και Zachow (Συλλογή 1996, σ. I-4895, σκέψεις 17 και 18).

12 — Απόφαση της 4ης Ιουλίου 1985, 104/84, Kromhout (Συλλογή 1985, σ. 2205, σκέψη 14).

46. Το κεφάλαιο 1 του νόμου, που τιτλοφορείται «Προστασία των εγκύων γυναικών», επιβάλλει στις εγκύους να υποβάλλονται σε πέντε ιατρικές εξετάσεις, τόσο γυναικολογικές όσο και γενικές, καθώς και σε μία οδοντιατρική εξέταση. Αν ένας από τους ιατρούς που διενεργούν τις εξετάσεις θεωρεί ότι η κατάσταση της υγείας ή η κατάσταση γενικά της εγκύου χρήζει ειδικής προστασίας, ο τοπικός επιθεωρητής ιατρός μπορεί να αναθέσει σε μια κοινωνική λειτουργό να επισκεφθεί τη γυναίκα στην οικία της, να τη συμβουλεύσει σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λάβει και να υποβάλει έκθεση στον ιατρό που διενήργησε τις εξετάσεις και στον επιθεωρητή ιατρό.

47. Το κεφάλαιο 2 του νόμου, που τιτλοφορείται «Εξέταση της μητέρας μετά τον τοκετό», επιβάλλει στη μητέρα να υποβληθεί σε εξέταση μετά τον τοκετό, βάσει της οποίας θα μπορεί να ελεγχθεί αν η υγεία της επηρεάστηκε από την κύηση.

48. Μολονότι το επίδομα μετά τον τοκετό δεν τίθεται υπό κρίση στη συγκεκριμένη περίπτωση, θεσπίστηκε με τον ίδιο νόμο και οι προϋποθέσεις χορηγήσεώς του μπορούν να είναι χρήσιμες για να προσδιορισθεί ο σκοπός του νόμου αυτού όσον αφορά τα λοιπά επιδόματα. Το κεφάλαιο 3 του νόμου, που τιτλοφορείται «Προστασία των νηπίων», επιβάλλει την υποβολή του τέκνου σε δύο περιγεννητικές εξετάσεις [13] και σε τέσσερις μετέπειτα εξετάσεις μέχρι την ηλικία των δύο ετών.

49. Το περιεχόμενο του νόμου καταδεικνύει συνεπώς ότι ο κύριος σκοπός του συνίστατο στη βελτίωση της υγείας των εγκύων γυναικών και των νηπίων. Ωστόσο, τούτο δεν σημαίνει ότι δεν μπορούσε να αποσκοπεί επίσης στην αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών. Όπως ανέφερα στις προτάσεις μου στην υπόθεση Hoever και Zachow [14], από τον κοινό νου προκύπτει ότι μια καταβολή προς μη μισθωτό γονέα που αφιερώνεται στην ανατροφή του τέκνου του αποτελεί στην πράξη συμβολή στα οικογενειακά βάρη. Μολονότι η κρίση αυτή διατυπώθηκε στο πλαίσιο ενός επιδόματος ανατροφής χορηγουμένου αποκλειστικά σε γονέα που δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα με πλήρες ωράριο, η βασική παραδοχή θα μπορούσε να ισχύσει και για τις καταβολές που πραγματοποιούνται λόγω γεννήσεως τέκνου, οπότε ακόμη και η εργαζόμενη μητέρα πρέπει αναγκαστικά να διακόψει τη δραστηριότητά της, έστω και για σύντομο χρονικό διάστημα, πράγμα που συχνά έχει δυσμενείς οικονομικές συνέπειες. Είναι σαφές ότι οι οικογενειακές παροχές υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο κα', σημείο i, μπορούν να εξυπηρετούν περισσότερους τους ενός σκοπούς [15]. Δεν συμφωνώ συνεπώς με τη γνώμη του Συμβουλίου ότι τα επιδόματα δεν μπορούν να αποτελούν οικογενειακές παροχές απλώς και μόνον επειδή ο σκοπός τους αφορά τη δημόσια υγεία.

50. Το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη παροχή προορίζεται «να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη» δεν σημαίνει ωστόσο αναγκαστικά ότι πρόκειται για οικογενειακή παροχή υπό την έννοια του κανονισμού. Πολλές παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως προορίζο-

13 — Κατά το πρώτο μετά τη γέννηση έτος.

14 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11, σημείο 30 των προτάσεων.

15 — Απόφαση Hughes, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψεις 19 και 20. Βλ. επίσης τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Alber, της 12ης Οκτωβρίου 2000, σημείο 45, στην υπόθεση C-33/99, Fahmi κ.λπ. κατά Verwaltung der Soziale Verzekeringsbank.

νται εκ της φύσεώς τους να αντισταθμίσουν τα οικογενειακά βάρη. Ωστόσο, δεν είναι ορθό να χαρακτηριστούν όλες ως «οικογενειακές παροχές» γι' αυτό και μόνον τον λόγο. Ο ορισμός του άρθρου 1, στοιχείο κα', σημείο i, συνεχίζει ως εξής: «στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η'». Το άρθρο 4 ορίζει τους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως στους οποίους εφαρμόζεται ο κανονισμός· το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', αναφέρεται στις «οικογενειακές παροχές». Οι παραπομπές αυτές δεν είναι τόσο κυκλικές όσο φαίνονται: η διευκρίνιση που περιέχει το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, απλώς δείχνει ότι δεν αρκεί μια παροχή να προορίζεται για να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη προκειμένου να χαρακτηριστεί οικογενειακή παροχή. Δεν γνωρίζω καμία απόφαση του Δικαστηρίου σχετικά με αντιμετώπιση ή χαρακτηρισμό οικογενειακών παροχών που να μην αφορά διαδοχικές τακτικές καταβολές λόγω του ότι η οικογένεια περιλαμβάνει συντηρούμενα τέκνα. Πράγματι, ο γενικός εισαγγελέας Darmon ανέφερε στο πλαίσιο της υποθέσεως Kromhout [16] ότι το Δικαστήριο είχε δεχθεί, με την προηγούμενη απόφασή του Robards [17], «[...] ότι το κρίσιμο στοιχείο στα οικογενειακά επιδόματα [υπό ευρεία έννοια, ήτοι συμπεριλαμβανομένων των οικογενειακών παροχών] είναι όντως η ύπαρξη του τέκνου υπέρ του οποίου γεννώνται τα δικαιώματα [...]».

51. Το επίμαχο εν προκειμένω επίδομα προ του τοκετού συνίσταται σε εφάπαξ καταβολή προς τη μέλλουσα μητέρα, το δε σχετικό δικαίωμα γεννάται πριν από τη γέννηση του τέκνου. Το επίδομα τοκετού συνίσταται σε εφάπαξ καταβολή την οποία δικαιούται η μητέρα μετά την πραγματοποίηση της μετά τον τοκετό εξετάσεως. Κατά τη γνώμη μου, τα δύο αυτά επιδόματα εμπίπτουν μάλλον στις παροχές μητρότητας παρά στις οικογενειακές παροχές. Με την απόφαση Jordens-Vosters [18], το Δικαστήριο έκρινε ότι «η έννοια "παροχές ασθενείας και μητρότητας", η οποία αναφέρεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, πρέπει να καθοριστεί, για την εφαρμογή αυτού του κανονισμού, όχι σε συνάρτηση με το είδος της εθνικής νομοθεσίας όπου περιλαμβάνονται οι εσωτερικές διατάξεις που προβλέπουν αυτές τις παροχές, αλλά με βάση του κοινοτικούς κανόνες που καθορίζουν τα συστατικά στοιχεία αυτών των παροχών [...]. Ο κανονισμός 1408/71 περιλαμβάνει μεταξύ των αναφερομένων στο στοιχείο α' του εν λόγω άρθρου παροχών ασθενείας και μητρότητας κάθε παροχή που χορηγείται σε περίπτωση ασθενείας και μητρότητας [...]» [19].

52. Δεδομένου ότι κανένα επιχείρημα δεν προβλήθηκε επί του σημείου αυτού, δεν θεωρώ ότι πρέπει να διατυπώσω οριστική γνώμη επί του εν λόγω ζητήματος. Ωστόσο, αν πράγματι το επίδομα προ του τοκετού και το επίδομα τοκετού έπρεπε να χαρακτηριστούν ως παροχές μητρότητας με γνώμονα τον κανονισμό, δεν θα ήταν προφανώς αναγκαίο να αποκλειστούν από τον ορισμό των «οικογενειακών παροχών» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i· κατά συνέπεια, δεν θα ασκούσε επιρροή το γεγονός ότι μνημονεύονται στο παράρτημα II του κανονισμού. Τα επιδόματα θα ήσαν στην περίπτωση αυτή, κατά τη γνώμη μου, εξαγώγιμα βάσει του άρθρου 19 του κανονισμού, το οποίο εφαρμόζεται στον δικαιούχο συντάξεως αναπηρίας, όπως τούτο κρίθηκε με τις αποφάσεις Pierik [20] και του Twomey [21].

16 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12.

17 — Απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 1983 149/82 (Συλλογή 1983, σ. 171).

18 — Απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1980 69/79 (Συλλογή τόμος 1980/I, σκέψεις 6 και 8).

19 — Σκέψεις 6 και 8 της αποφάσεως.

20 — Απόφαση της 31ης Μαΐου 1979, 182/78, Algemeen Ziekenfonds Drenthe-Platteland κατά Pierik (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 3, σκέψη 4).

21 — Απόφαση της 10ης Μαρτίου 1992 C-215/90, (Συλλογή 1992, σ. I-1823 σκέψεις 13 έως 18).

53. Αν ωστόσο το Δικαστήριο καταλήξει ότι τα επίμαχα επιδόματα εμπίπτουν στην έννοια των «οικογενειακών παροχών» κατά το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, παραμένει το ζήτημα αν είναι θεμιτός ο ρητός αποκλεισμός τους από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού που περιέχεται στο άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i και στο παράρτημα II.

Αν τα επιδόματα αποτελούν οικογενειακές παροχές, είναι θεμιτός ο αποκλεισμός τους από το καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής του κανονισμού;

54. Δεν θεωρώ ότι από την άποψη αυτή είναι αθέμιτος ο περιεχόμενος στο παράρτημα II ρητός αποκλεισμός των επιδομάτων από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού.

55. Όπως ο γενικός εισαγγελέας Warner παρατήρησε με κομψότητα ήδη από το 1975, η νομολογία που απαρτίζουν οι αποφάσεις με τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη του κανονισμού 1408/71, ή του προηγουμένου αυτού κανονισμού 3 [22], είναι ασύμβατη προς το άρθρο 51 και, συνεπώς, παράνομη περιλαμβάνει την αρχή ότι «το άρθρο 51 εξουσιοδοτεί και υποχρεώνει το Συμβούλιο να παρέχει δικαιώματα στους διακινουμένους εργαζομένους, αλλά δεν του επιτρέπει, εφόσον εξακολουθούν να υφίστανται διαφορετικά εθνικά συστήματα, να στερήσει αυτούς τους εργαζομένους από τα δικαιώματα τα οποία απολαύουν δυνάμει εθνικών κανόνων.» [23]

56. Ο κανονισμός δεν πρέπει συνεπώς, τουλάχιστον ενόσω υφίστανται ακόμη διαφορετικά εθνικά συστήματα, να στερεί τους εργαζομένους από τα δικαιώματα τα οποία απολαύουν βάσει των εθνικών κανόνων. Ο κανονισμός ομοίως δεν πρέπει να αυξάνει τις διαφορές μεταξύ των συστημάτων αυτών [24].

57. Ο αποκλεισμός του επιδόματος προ του τοκετού και του επιδόματος τοκετού από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού δεν έχει ωστόσο ως αποτέλεσμα να αυξάνει τις διαφορές αυτές ή να εξαλείφει το δικαίωμα επί των επιδομάτων αυτών βάσει της εθνικής νομοθεσίας: το μοναδικό αποτέλεσμά του είναι ότι το δικαίωμα επί των επιδομάτων εξακολουθεί να διέπεται πλήρως από τους εθνικούς κανόνες.

58. Κατά τη γνώμη μου, συνεπώς, αν το επίδομα προ του τοκετού και το επίδομα τοκετού πρέπει να θεωρηθούν οικογενειακές παροχές, το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, και το παράρτημα II του κανονισμού 1408/71 δεν είναι ασύμβατα προς το άρθρο 51 της Συνθήκης, στον βαθμό που αποκλείουν τα επιδόματα αυτά από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού.

22 — Κανονισμός 3 του Συμβουλίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 1958, περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (JO 1958, 30, σ. 561).

23 — Απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1975, 24/75, Petroni κατά ONPTS (Συλλογή τόμος 1975, σ. 347, συγκεκριμένα σ. 359).

24 — Βλ., για παράδειγμα, την απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1986, 41/84, Pinna κατά Caisse d'allocations familiales de la Savoie (Συλλογή 1986, σ. 1).

Το κύρος του άρθρου 10α και του παραρτήματος ΙΙα που επαναφέρουν τις ρήτρες περί κατοικίας όσον αφορά ειδικές παροχές

59. Το δεύτερο τμήμα του πρώτου ερωτήματος του εθνικού δικαστηρίου αφορά το επίδομα μητρότητας. Τα επιδόματα μητρότητας εμπίπτουν κατά γενικό κανόνα στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, δεδομένου ότι αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α'. Σύμφωνα με το άρθρο 19 του κανονισμού, καταβάλλονται στους ασφαλισμένους εργαζομένους που κατοικούν εντός κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος μέλος. Η σημασία της αρχής αυτής καταδεικνύεται από το γεγονός ότι το προοίμιο του κανονισμού αναφέρει ότι, «όσον αφορά τις παροχές ασθενείας και μητρότητας, πρέπει να εξασφαλίζεται προστασία για τη ρύθμιση της κατάστασης των ατόμων που κατοικούν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος» [25]. Θα υπενθυμίσω ότι το επίμαχο στο πλαίσιο της κύριας δίκης επίδομα μητρότητας αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙα του κανονισμού· σύμφωνα με το άρθρο 10α, φαίνεται συνεπώς ότι δεν είναι εξαγώγιμο. Το εθνικό δικαστήριο ρώτησε αν οι διατάξεις αυτές είναι συμβατές με το άρθρο 51 της Συνθήκης.

60. Ο εφεσίβλητος οργανισμός, οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας, του Λουξεμβούργου, της Ισπανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπενθυμίζουν ότι το Δικαστήριο έχει ήδη επιβεβαιώσει το συμβατό του άρθρου 10α και του παραρτήματος ΙΙα προς τη Συνθήκη με τις αποφάσεις Snares [26] και Partridge [27].

61. Στην υπόθεση Snares, είχε υποβληθεί στο Δικαστήριο το ερώτημα αν ο κανονισμός 1247/92 [28], ο οποίος προσέθεσε το άρθρο 10α και το παράρτημα ΙΙα στον κανονισμό 1408/71, ήταν έγκυρος από πλευράς άρθρου 51, καθ' όσον απέκλειε, όσον αφορά τα απαριθμούμενα επιδόματα, την εφαρμογή της αρχής της άρσεως των ρητρών περί κατοικίας, που καθιερώνει το άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το σύστημα του συντονισμού που θεσπίστηκε με τον κανονισμό 1247/92, καθ' όσον εφαρμόζεται στο επίμαχο επίδομα (το επίδομα επιβιώσεως αναπήρων που προβλέπει η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου), δεν ήταν αντίθετο προς το άρθρο 51.

62. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώθηκε με την απόφαση Partridge.

63. Έχει συνεπώς σαφώς κριθεί ότι το άρθρο 10α και το παράρτημα ΙΙα δεν είναι, αυτά καθεαυτά, ασύμβατα προς το άρθρο 51 της Συνθήκης.

25 — Δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου του κανονισμού 1408/71, που δημοσιεύθηκε ως το μέρος Ι του παραρτήματος Α του κανονισμού 118/97, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, για τροποποίηση και ενημέρωση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, και του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (ΕΕ L 28, σ. 1). Το αρμόδιο κράτος μέλος είναι κατ' ουσίαν το κράτος μέλος εντός του οποίου ο ενδιαφερόμενος είναι ασφαλισμένος ή εντός του οποίου βρίσκεται ο οργανισμός που θα κατέβαλλε τις παροχές αν ο ενδιαφερόμενος κατοικούσε στο έδαφος του κράτους αυτού.

26 — Απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 1997, C-20/96, Snares κατά Adjudication Officer (Συλλογή 1997, σ. I-6057).

27 — Απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, C-297/96, Partridge κατά Adjudication Officer (Συλλογή 1998, σ. I-3467).

28 — Προπαρατεθείς στην υποσημείωση 5.

64. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε με τις αποφάσεις Snares [29] και Partridge [30] και επανέλαβε με την απόφαση Swaddling [31] ότι το γεγονός ότι ο κοινοτικός νομοθέτης μνημονεύει μια ρύθμιση στο παράρτημα ΙΙα πρέπει να θεωρηθεί ως σημαίνον ότι οι παροχές που χορηγούνται βάσει της ρυθμίσεως αυτής συνιστούν ειδικές χωρίς συνεισφορά παροχές, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 10α.

65. Από τη διατύπωση αυτή προκύπτει ότι το γεγονός ότι μια παροχή περιλαμβάνεται στο παράρτημα ΙΙα καθορίζει την ιδιότητά της ως ειδικής παροχής χωρίς συνεισφορά, όσον αφορά την εφαρμογή του κανονισμού. Ωστόσο, δεν έχω πειστεί ότι οι αποφάσεις αυτές έχουν ως συνέπεια ότι ένα κράτος μέλος μπορεί, απλώς και μόνο με το να περικλείει μια παροχή στον κατάλογο του παραρτήματος ΙΙα, αναγκαστικά να απαλλάσσεται από την υποχρέωση εξαγωγής της παροχής αυτής η οποία απορρέει σε αντίθετη περίπτωση από τον κανονισμό. Κατά τη γνώμη μου, μόνον οι «ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά» μπορούν εγκύρως να περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙα.

66. Ο γενικός εισαγγελέας Alber καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα επί του σημείου αυτού με τις προτάσεις του στην υπόθεση Jauch [32]. Επισημαίνει ότι ο χαρακτηρισμός ως ειδικών παροχών χωρίς συνεισφορά των διαφόρων επίμαχων παροχών δεν ετίθετο υπό κρίση στις αποφάσεις Snares, Partridge και Swaddling. Επιπλέον, το Δικαστήριο προσέθεσε σε όσα είπε με τις αποφάσεις Snares και Partridge τη λιγότερο κατηγορηματική κρίση ότι «από το γράμμα του άρθρου 10α προκύπτει ότι η διάταξη αυτή *προϋποθέτει* ότι οι παροχές στις οποίες αφορά εμπίπτουν *και* στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 2α, του κανονισμού 1408/71» [33]. Ο γενικός εισαγγελέας τονίζει επίσης ότι στο προοίμιο του κανονισμού 1247/92, που προσέθεσε τα άρθρα 4, παράγραφος 2α, και 10α και το παράρτημα ΙΙα στον κανονισμό 1408/71, αναφέρεται ότι «είναι [...] αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι το υπάρχον σύστημα συντονισμού, που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 1408/71, θα εξακολουθήσει να εφαρμόζεται για παροχές που *είτε* δεν υπάγονται στην ιδιαίτερη κατηγορία παροχών *είτε* δεν συμπεριλαμβάνονται ρητά σε παράρτημα αυτού του κανονισμού» [34]. Με τη διατύπωση αυτή τονίζεται ότι η μνεία στο παράρτημα ΙΙα δεν αποτελεί παρά *μία* από τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 10α. Τέλος, ο γενικός εισαγγελέας Alber τονίζει ότι δεν είναι προφανές γιατί ένα παράρτημα του κανονισμού 1408/71 που θέσπισε ο κοινοτικός νομοθέτης πρέπει να έχει περισσότερο οριστικό χαρακτήρα από τις άλλες κοινοτικές διατάξεις, καθόσον ανά πάσα στιγμή είναι δυνατός ο έλεγχος της διατάξεως αυτής όσον αφορά το συμβατό της προς υπέρτερους κανόνες δικαίου.

67. Ο γενικός εισαγγελέας Alber κατέληξε ότι πρέπει να είναι δυνατόν να ελέγχεται το

29 — Σκέψη 30 της αποφάσεως.

30 — Σκέψη 33 της αποφάσεως.

31 — Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, C-90/97, Swaddling κατά Adjudication Officer (Συλλογή 1999, σ. I-1075, σκέψη 24).

32 — Υπόθεση C-215/99, Jauch κατά Bundesanstalt der Arbeiter, προτάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2000. Βλ. ειδικότερα τα σημεία 66 έως 79 των προτάσεων.

33 — Σκέψη 31 της αποφάσεως Snares και σκέψη 32 της αποφάσεως Partridge, η υπογράμμιση είναι του γενικού εισαγγελέα Alber.

34 — Όγδοη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου, η υπογράμμιση είναι του γενικού εισαγγελέα Alber.

κύρος της μνείας μιας παροχής στο παράρτημα ΙΙα του κανονισμού. Συμφωνώ με το συμπέρασμα αυτό.

68. Το άρθρο 4, παράγραφος 2α [35], αναφέρει ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται στις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά οι οποίες εμπίπτουν σε νομοθεσία ή καθεστώς εκτός αυτών που αναφέρονται στην παράγραφο 1 (ή που εξαιρούνται δυνάμει της παραγράφου 4). Οι ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά ορίζονται ως οι παροχές που προορίζονται «α) είτε για να καλύψουν συμπληρωματικά, εναλλακτικά ή επικουρικά την επέλευση οιουδήποτε κινδύνου που εμπίπτει στους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που αναφέρονται στα στοιχεία α' έως η' της παραγράφου 1· β) είτε μόνο για να εξασφαλίσουν την ειδική προστασία των μειονεκτούντων ατόμων.» Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', περιλαμβάνει τις παροχές μητρότητας.

69. Ο κανονισμός 1247/92, που προσέθεσε το άρθρο 4, παράγραφος 2α, το άρθρο 10α και το παράρτημα ΙΙα στον κανονισμό 1408/71, αποσκοπούσε στο να ληφθεί υπόψη η νομολογία του Δικαστηρίου [36], σύμφωνα με την οποία ορισμένες παροχές που προβλέπονται στις εθνικές νομοθεσίες μπορούν να εμπίπτουν ταυτόχρονα στην κοινωνική ασφάλιση (που καλύπτεται από τον κανονισμό βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1) και στην κοινωνική πρόνοια (που δεν καλύπτεται από τον κανονισμό βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 4), λόγω του προσωπικού πεδίου εφαρμογής τους, των σκοπών τους και των τρόπων εφαρμογής τους [37]. Μια τέτοια παροχή είναι συνεπώς «μικτή» ή «υβριδική». Η νομολογία συνοψίζεται ως εξής στο προοίμιο του κανονισμού 1247/92:

«το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε ορισμένα σημεία, οι νομοθεσίες δυνάμει των οποίων καταβάλλονται οι παροχές αυτές προσομοιάζουν στην κοινωνική πρόνοια στο μέτρο που η ένδεια αποτελεί βασικό κριτήριο για την εφαρμογή τους, και στο ότι οι όροι χορήγησής τους δεν σχετίζονται με οποιαδήποτε απαίτηση σχετικά με τις περιόδους επαγγελματικής δραστηριότητας ή με τις συνεισφορές, ενώ σε άλλα σημεία προσεγγίζουν στην κοινωνική ασφάλιση στο μέτρο που δεν υπάρχει διακριτική εξουσία ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι προβλεπόμενες παροχές καταβάλλονται και στο μέτρο που θέτουν τους δικαιούχους υπό σαφές νομικό καθεστώς» [38].

70. Μεταξύ των παροχών που το Δικαστήριο έχει κρίνει μικτές ή υβριδικές υπό την έννοια αυτή, πριν από τη θέσπιση του κανονισμού 1247/92, περιλαμβάνονταν: το εγγυημένο εισόδημα των ηλικιωμένων στο Βέλγιο [39] και στη Γαλλία [40]· το «family credit» στο Ηνω-

35 — Που προστέθηκε με τον κανονισμό 1247/92, ο οποίος παρατέθηκε στην υποσημείωση 5.

36 — Για μια σύνοψη της νομολογίας αυτής, βλ. τα σημεία 40 έως 42 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Léger στην υπόθεση C-20/96, όπ.π. στην υποσημείωση 26.

37 — Βλ. την τρίτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου.

38 — Τέταρτη αιτιολογική σκέψη. Οι λόγοι της θεσπίσεως του κανονισμού 1247/92 αναφέρονται επίσης στα σημεία 22 και 23 των προτάσεών μου στην υπόθεση C-132/96, Stinco και Panfilo κατά INPS (Συλλογή 1998, σ. I-5225).

39 — Αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 1972, 1/72, Frilli κατά Βελγικού Δημοσίου (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 59), και της 12ης Ιουλίου 1984, 261/83, Castelli κατά ONPTS (Συλλογή 1984, σ. 3199).

40 — Αποφάσεις της 9ης Οκτωβρίου 1974, 24/74, Caisse Régionale d'Assurance Maladie κατά Biason (Συλλογή τόμος 1974, σ. 431)· της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 379/85, 380/85, 381/85 και 93/86, CRAM Rhône-Alpes κατά Giletti (Συλλογή 1987, σ. 955)· της 12ης Ιουλίου 1990, C-236/88, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1990, σ. I-3163), και της 11ης Ιουνίου 1991, C-307/89, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1991, σ. I-2903).

μένο Βασίλειο [41]· η παροχή που χορηγείται από την ολλανδική νομοθεσία σε ορισμένους ανέργους [42] και τα επιδόματα για άτομα με ειδικές ανάγκες που προβλέπουν οι νομοθεσίες του Βελγίου [43], της Γαλλίας [44] και του Ηνωμένου Βασιλείου [45].

71. Το προοίμιο του κανονισμού 1247/92 αναφέρει ότι «οι παροχές αυτές θα πρέπει να χορηγούνται, όσον αφορά τα άτομα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, μόνο σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας στην οποία κατοικεί το ενδιαφερόμενο άτομο ή τα μέλη της οικογένειάς του, [...] και χωρίς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας» [46]. Οι παροχές αυτές ορίζονται ως ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά στο άρθρο 4, παράγραφος 2α.

72. Μεταξύ των παροχών που το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αποτελούν ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2α, συγκαταλέγονται το επίδομα επιβιώσεως αναπήρων [47], το επίδομα συμπαραστάσεως [48] και η ενίσχυση πόρων [49] που προβλέπονται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου και, εν παρόδω, το συμπλήρωμα της ελάχιστης συντάξεως λόγω γήρατος, που προβλέπεται στο ιταλικό δίκαιο [50].

73. Όλες αυτές οι παροχές πληρούν την προϋπόθεση που έχει συναγάγει η νομολογία, ότι δηλαδή η ένδεια πρέπει να συνιστά ουσιώδες κριτήριο.

74. Η μεγάλη πλειονότητα των «ειδικών χρηματικών παροχών χωρίς συνεισφορά» που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙα του κανονισμού απηχεί επίσης την προϋπόθεση αυτή. Το παράρτημα ΙΙα του κανονισμού, ως είχε κατά τον χρόνο γεννήσεως του τέκνου τού G. Leclere [51], απαριθμεί 55 παροχές του είδους αυτού. Επί του συνόλου αυτού και στον βαθμό που μπορεί να συναχθεί από την περιγραφή της παροχής που περιέχεται στο παράρτημα ΙΙα, 37 έχουν τη μορφή επιδομάτων ή πρόσθετων πόρων για πρόσωπα με ειδικές ανάγκες, αναπήρους ή ανίκανους προς εργασία ή/και για τους ηλικιωμένους. Οι λοιπές παροχές είναι είτε επιδόματα για τέκνα μη εργαζομένων μητέρων των οποίων οι σύζυγοι καλούνται υπό τα όπλα ή κρατούνται στις φυλακές, συντάξεις χήρας και ορφανού, το επίδομα για γονείς που ζουν μόνοι και το επίδομα θηλασμού (7 συνολικά) ή παροχές με διάφορα ονόματα που αποσκοπούν προφανώς στη συμπλήρωση των εισοδημάτων (10 συνολικά). Το επίδομα που απομένει, μεταξύ των παροχών που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙα, είναι το

41 — Απόφαση Hughes, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10.

42 — Απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-66/92, Acciardi κατά Commissie Beroepszaken Administratieve Geschillen in de Provincie Noord-Holland (Συλλογή 1993, σ. I-4567).

43 — Αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1974, 39/74, Costa (Συλλογή τόμος 1974, σ. 1251)· της 17ης Ιουνίου 1975, 7/75, κύριος και κυρία F. κατά Βελγικού Δημοσίου (Συλλογή τόμος 1975, σ. 195), και της 28ής Μαΐου 1974, 187/73, Callemeyn (Συλλογή τόμος 1974, σ. 303).

44 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1976, 63/76, Inzirillo κατά Caisse d'Allocations Familiales Lyon (Συλλογή τόμος 1976, σ. 767).

45 — Απόφαση της 20ής Ιουνίου 1991, C-356/89, Newton (Συλλογή 1991, σ. I-3017).

46 — Έβδομη αιτιολογική σκέψη.

47 — Απόφαση Snares, όπ.π. στην υποσημείωση 26.

48 — Απόφαση Partridge, όπ.π. στην υποσημείωση 27.

49 — Απόφαση Swaddling, όπ.π. στην υποσημείωση 31.

50 — Απόφαση Stinco και Panfilo, όπ.π. στην υποσημείωση 38.

51 — Το ενοποιημένο κείμενο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, ΕΕ 1992, C 325, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1945/93 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1993, ΕΕ L 181, σ. 1.

επίμαχο στο πλαίσιο της κύριας δίκης λουξεμβουργιανό επίδομα μητρότητας.

75. Κατά τη γνώμη μου, ένα επίδομα μητρότητας το οποίο δικαιούνται όλες οι έγκυοι γυναίκες, ανεξάρτητα από την οικονομική κατάστασή τους, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ειδική παροχή χωρίς συνεισφορά υπό την έννοια του άρθρου 10α και του παραρτήματος ΙΙα του κανονισμού. Πρώτον, η ένδεια δεν αποτελεί «ουσιώδες κριτήριο» της εφαρμογής του όπως απαιτεί για τέτοιες παροχές η νομολογία του Δικαστηρίου που οδήγησε στην έκδοση του κανονισμού 1247/92. Επιπλέον, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η παροχή αποσκοπεί «να καλύψει συμπληρωματικά, εναλλακτικά ή επικουρικά» το ενδεχόμενο της μητρότητας, όπως απαιτεί ο ορισμός των «ειδικών παροχών χωρίς συνεισφορά» που περιέχεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2α, του κανονισμού 1408/71 [52]. Τέλος, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι πρόκειται για «ειδική» παροχή: απεναντίας, πρόκειται για κλασική παροχή μητρότητας. Δεδομένου ότι ο ορισμός των «ειδικών παροχών χωρίς συνεισφορά» που περιέχεται στην παράγραφο 2α του άρθρου 4 αποκλείει ρητώς τις παροχές που προβλέπουν οι νομοθεσίες που αναφέρονται στην παράγραφος 1 και, κατά συνέπεια, οι νομοθεσίες που αφορούν τις παροχές μητρότητας, δεν βλέπω πώς το επίδομα μητρότητας μπορεί να εμπίπτει στον ορισμό αυτόν.

76. Καταλήγω συνεπώς στο ότι το επίδομα μητρότητας δεν περιλαμβάνεται εγκύρως στο παράρτημα ΙΙα του κανονισμού. Το άρθρο 10α δεν έχει συνεπώς εφαρμογή επί του επιδόματος και η προϋπόθεση περί κατοικίας είναι ανενεργός βάσει του άρθρου 19.

Το δεύτερο υποβληθέν ερώτημα

77. Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν οι εργαζόμενοι που τυγχάνουν συντάξεως αναπηρίας καταβαλλομένης από κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος κατοικίας τους έχουν αποκλειστικά δικαίωμα, βάσει του κανονισμού 1408/71, επί των οικογενειακών επιδομάτων για συντηρούμενο τέκνο, εξαιρουμένου του επιδόματος ανατροφής το οποίο δεν χορηγείται με βάση τον αριθμό των τέκνων.

78. Το ερώτημα αυτό αφορά την ερμηνεία του άρθρου 77 του κανονισμού και, ειδικότερα, το αν το λουξεμβουργιανό επίδομα ανατροφής συγκαταλέγεται μεταξύ των παροχών που είναι εξαγώγιμες βάσει του άρθρου αυτού.

79. Το άρθρο 77 επιτρέπει την εξαγωγή των παροχών που χορηγούνται στα πρόσωπα που τυγχάνουν συντάξεως αναπηρίας. Ωστόσο, ο όρος «παροχές» υπό την έννοια του άρθρου αυτού σημαίνει τα «οικογενειακά επιδόματα». Τα «οικογενειακά επιδόματα» ορίζονται, στο άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο ii, ως «οι περιοδικές παροχές εις χρήμα που χορηγούνται αποκλειστικά ανάλογα με τον αριθμό και, ενδεχομένως, την ηλικία των μελών της οικογένειας».

52 — Βλ. το σημείο 68 ανωτέρω.

80. Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης και η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το επίδομα ανατροφής εμπίπτει στις εξαγώγιμες βάσει του άρθρου 77 παροχές, ενώ ο εφεσίβλητος οργανισμός, οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας, του Λουξεμβούργου και της Πορτογαλίας και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι τούτο δεν ισχύει. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν κατέθεσε παρατηρήσεις επί του δευτέρου ερωτήματος.

81. Ο εφεσίβλητος οργανισμός, οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας και της Πορτογαλίας και η Επιτροπή υποστηρίζουν — ορθώς κατά τη γνώμη μου — ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό απορρέει από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Lenoir [53]. Στην υπόθεση αυτή, στο Δικαστήριο είχε υποβληθεί το ερώτημα αν το άρθρο 77 επιφυλάσσει στους υπηκόους κράτους μέλους που κατοικούν εντός άλλου κράτους μέλους μόνο το δικαίωμα να εισπράττουν από τους κοινωνικοασφαλιστικούς οργανισμούς της χώρας καταγωγής τους οικογενειακά επιδόματα, εξαιρουμένων των λοιπών οικογενειακών παροχών. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε το ότι ο όρος «παροχές» υπό την έννοια του άρθρου 77 σήμαινε τα οικογενειακά επιδόματα, όπως αυτά ορίζονταν στο άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο ii, του κανονισμού.

82. Δεδομένου ότι το επίδομα ανατροφής είναι του ιδίου ποσού ανεξάρτητα από τον αριθμό των τέκνων που ανατρέφονται στην ίδια οικία, δεν μπορεί να εμπίπτει στον ορισμό αυτό και, συνεπώς, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 77.

83. Προσθέτω επίσης (μολονότι δεν ζητήθηκε από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του σημείου αυτού) ότι το επίδομα μετά τον τοκετό, το οποίο δεν μνημονεύεται στο παράρτημα ΙΙ και συνεπώς δεν αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, δεν μπορεί να είναι εξαγώγιμο βάσει του άρθρου 77, δεδομένου ότι, εφόσον πρόκειται για εφάπαξ καταβολή, δεν αποτελεί «περιοδική παροχή εις χρήμα» υπό την έννοια του ορισμού των «οικογενειακών επιδομάτων» που περιέχεται στο άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο ii.

Το τρίτο υποβληθέν ερώτημα

84. Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, βάσει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας που εξακολουθεί να καταβάλλει εισφορές υποχρεωτικής ασφαλίσεως ασθενείας εντός του κράτους μέλους που χορηγεί τη σύνταξη αναπηρίας μπορεί να θεωρηθεί εντός του κράτους αυτού μισθωτός εργαζόμενος δυνάμενος να τύχει των οικογενειακών παροχών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται το επίδομα ανατροφής, και ενδεχομένως των επιδομάτων τοκετού, σε περίπτωση που η υπάρχουσα ρήτρα περί μη εξαγωγιμότητας κριθεί ασύμβατη προς τη Συνθήκη.

85. Το άρθρο 73 παρέχει στον μισθωτό εργαζόμενο που υπόκειται στη νομοθεσία

53 — Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, C-313/86, Lenoir κατά Caisse d'Allocations Familiales des Alpes-Maritimes (Συλλογή 1988, σ. 5391).

κράτους μέλους δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών που προβλέπει η νομοθεσία αυτή για τα μέλη της οικογενείας του που κατοικούν εντός άλλου κράτους μέλους. Η έκφραση «μισθωτός» ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού με πολύ γενικούς όρους, ως σημαίνουσα κάθε πρόσωπο το οποίο είναι ασφαλισμένο κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως.

86. Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης και οι Κυβερνήσεις της Πορτογαλίας και της Ισπανίας φρονούν ότι ο δικαιούχος συντάξεως είναι μισθωτός υπό την έννοια του άρθρου 73, ενώ ο εφεσίβλητος οργανισμός, οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας και του Λουξεμβούργου και η Επιτροπή φρονούν ότι ο δικαιούχος συντάξεως δεν είναι μισθωτός. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν κατέθεσε παρατηρήσεις επί του τρίτου ερωτήματος.

87. Μολονότι φαίνεται να απορρέει από τον συνδυασμό του άρθρου 73 και του άρθρου 1, στοιχείο α', ότι ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας που εξακολουθεί να καταβάλλει εισφορές στην υποχρεωτική ασφάλιση ασθενείας εντός της χώρας που του καταβάλλει τη σύνταξη αναπηρίας εμπίπτει στον ορισμό του «μισθωτού», συμφωνώ με την άποψη του εφεσίβλητου οργανισμού και της Επιτροπής ότι η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή αν το άρθρο 73 εξεταστεί στο πλαίσιο του κανονισμού συνολικά.

88. Το άρθρο 73 περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 7, «Οικογενειακές παροχές». Το επόμενο κεφάλαιο, που τιτλοφορείται «Παροχές για τέκνα συντηρούμενα από δικαιούχους συντάξεων και για ορφανά», στο οποίο περιλαμβάνεται το άρθρο 77, πρέπει στο πλαίσιο αυτό να θεωρηθεί ότι αποκλείει το άρθρο 73 όταν το επίμαχο ζήτημα είναι αυτό ακριβώς που αναφέρει το άρθρο 77, ήτοι το εύρος του δικαιώματος επί των οικογενειακών παροχών του δικαιούχου συντάξεως αναπηρίας ο οποίος κατοικεί εντός κράτους μέλους διάφορου από εκείνο που καταβάλλει σύνταξη [54].

89. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι το άρθρο 73 παύει να εφαρμόζεται, υπέρ του άρθρου 77, όταν ο ενδιαφερόμενος χάνει την ιδιότητα του εργαζομένου και καθίσταται δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας [55] και ότι ένας μη μισθωτός εργαζόμενος δεν εμπίπτει στην έννοια του «μισθωτού» κατά το άρθρο 73, ακόμη και αν ο εργαζόμενος αυτός εμπίπτει στον υπό αυστηρή έννοια ορισμό που περιλαμβάνεται στο άρθρο 1, στοιχείο α', κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών βάσει υποχρεωτικής ασφαλίσεως [56].

90. Καταλήγω συνεπώς ότι ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας που εξακολουθεί να καταβάλλει εισφορές υποχρεωτικής ασφαλίσεως ασθενείας εντός του κράτους μέλους που χορηγεί τη σύνταξη αναπηρίας δεν

54 — Βλ. επίσης την ανάλυση του γενικού εισαγγελέα Van Gerven στην υπόθεση C-198/90, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1991, σ. I-5799, σημεία 4 και 8 των προτάσεων).

55 — Απόφαση της 14ης Μαρτίου 1989, 1/88, Baldi κατά Caisse de compensation pour allocations familiales (Συλλογή 1989, σ. 667, σκέψεις 18 έως 20).

56 — Απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 1991, C-15/90, Middleburgh (Συλλογή 1991, σ. I-4655, σκέψεις 6 έως 10). Το άρθρο 73 εφαρμόζεται στους μη μισθωτούς εργαζομένους μετά την τροποποίησή του με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, 12 της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ L 331, σ. 1), αλλά η περίοδος την οποία αφορούσε η απόφαση Middleburgh ήταν προγενέστερη της ενάρξεως της ισχύος της τροποποιήσεως αυτής.

πρέπει να θεωρείται μισθωτός υπό την έννοια του άρθρου 73 του κανονισμού· δεν έχει συνεπώς δικαίωμα να εισπράττει οικογενειακές παροχές εντός του κράτους κατοικίας του βάσει της διατάξεως αυτής.

91. Οι απαντήσεις που προτείνω να δοθούν στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου θεωρώ ότι απορρέουν αναπόφευκτα από την οικονομία και από το γράμμα των άρθρων 73 και 77 και από την απόφαση Lenoir που εξέδωσε το Δικαστήριο [57]. Έχω ωστόσο επίγνωση του γεγονότος ότι το αποτέλεσμα εν προκειμένω είναι πράγματι λυπηρό: ο G. Leclere, που ήταν υπόδειγμα κοινοτικού υπηκόου ο οποίος άσκησε το δικαίωμά του επί της ελεύθερης κυκλοφορίας, αντιμετωπίζει άρνηση καταβολής των οικογενειακών παροχών τις οποίες θα εδικαιούτο αν ήταν μισθωτός και όχι δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας κατά τον χρόνο της γεννήσεως του τέκνου του. Η Επιτροπή υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το άρθρο 77 έπρεπε να θεωρηθεί μη εφαρμοστέο για τον λόγο αυτόν. Η λύση αυτή θα ήταν ωστόσο αντίθετη προς τη ρητή διατύπωση της διατάξεως όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Η λύση έγκειται ίσως στη μελλοντική τροποποίηση του κανονισμού, μολονότι αυτό προφανώς δεν θα βοηθήσει τον G. Leclere.

Το τέταρτο υποβληθέν ερώτημα

92. Με το τέταρτο ερώτημά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν ο όρος «εργαζόμενος» υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68 καλύπτει τον δικαιούχο συντάξεως αναπηρίας που κατοικεί εντός κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος που καταβάλλει τη σύνταξη.

93. Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι Κυβερνήσεις της Πορτογαλίας και της Ισπανίας και η Επιτροπή φρονούν ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό, ενώ οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας, του Λουξεμβούργου και του Ηνωμένου Βασιλείου φρονούν ότι πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

94. Κατά πάγια νομολογία, ο όρος «εργαζόμενος» υπό την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης και του κανονισμού 1612/68 έχει ειδική κοινοτική σημασία: το πρόσωπο που παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς ένα άλλο πρόσωπο και υπό τη διεύθυνση αυτού του τελευταίου, υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή. Εφόσον λυθεί η σχέση εργασίας, ο ενδιαφερόμενος χάνει κατ' αρχήν την ιδιότητα του εργαζομένου, αλλ' εννοείται ότι η ιδιότητα αυτή μπορεί να παραγάγει ορισμένα αποτελέσματα μετά τη λήξη της σχέσεως εργασίας [58].

95. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή επικαλούνται τις αποφάσεις Meints [59] και Επιτροπή κατά Γαλλίας [60] του Δικαστηρίου προς στήριξη του επιχειρήματός

57 — Προαναφερθείσα απόφαση στην υποσημείωση 53.

58 — Απόφαση της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, Martínez Sala κατά Freistaat Bayern (Συλλογή 1998, σ. I-2691, σκέψη 32).

59 — Απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 1997, C-57/96, Meints κατά Minister van Lanbouw, Natuurbeheer en Visserij (Συλλογή 1997, σ. I-6689).

60 — Απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1998 C-35/97, (Συλλογή 1998, σ. I-5325).

τους ότι ο G. Leclere παραμένει εργαζόμενος υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68. Ωστόσο, με έπεισε η λεπτομερή ανάλυση της νομολογίας που παρουσίασε ο εκπρόσωπος της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση προς στήριξη της αντίθετης απόψεώς του.

96. Το Ηνωμένο Βασίλειο παρέθεσε τον ορισμό των «κοινωνικών πλεονεκτημάτων», υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, που έχει επανειλημμένως δώσει το Δικαστήριο, ορισμό που αναφέρεται σε «όλα εκείνα τα κοινωνικά πλεονεκτήματα τα οποία, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται ή όχι με σύμβαση εργασίας, αναγνωρίζονται γενικά στους ημεδαπούς εργαζομένους, λόγω κυρίως της αντικειμενικής ιδιότητας των τελευταίων ως εργαζομένων ή λόγω του ότι έχουν απλώς την κατοικία τους στο εθνικό έδαφος [...]» [61]. Τα «κοινωνικά πλεονεκτήματα» κατατάσσονται συνεπώς σε δύο κύριες κατηγορίες: πρώτον, εκείνα που το κράτος υποδοχής χορηγεί στους εργαζομένους του και, δεύτερον, εκείνα τα οποία το κράτος υποδοχής χορηγεί σε όσους κατοικούν στο κράτος αυτό. Οι επίμαχες εν προκειμένω παροχές εμπίπτουν προδήλως στη δεύτερη από τις κατηγορίες αυτές.

97. Σε αμφότερες τις υποθέσεις Meints και Επιτροπή κατά Γαλλίας η επίμαχη παροχή εχορηγείτο στους εργαζομένους του οικείου κράτους μέλους. Έτσι, με την απόφαση Meints, το Δικαστήριο επικύρωσε το δικαίωμα για μια παροχή (μια αντισταθμιστική πληρωμή καταβαλλόμενη στους απολυμένους εργαζομένους του γεωργικού τομέα) «η χορήγηση της οποίας εξαρτάται από την προηγούμενη ύπαρξη σχέσεως εργασίας που έληξε πρόσφατα [...]. Πράγματι, το δικαίωμα για την παροχή συνδέεται εγγενώς με την αντικειμενική ιδιότητα των δικαιούχων ως εργαζομένων» [62]. Στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας, που αφορούσε το δικαίωμα επί χορηγήσεως μορίων συμπληρωματικής συντάξεως σε πρώην εργαζομένους που είχαν περιέλθει σε κατάσταση πρόωρης παύσεως της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορεί να αντιταχθεί στην εφαρμογή του κανονισμού 1612/68 [63] «το στοιχείο ότι το σύστημα χορηγήσεως δωρεάν μορίων ευνοεί εκείνους των οποίων έχει λυθεί η σύμβαση εργασίας. Πράγματι, ορισμένα δικαιώματα που συνδέονται με την ιδιότητα του εργαζομένου [...] διασφαλίζονται υπέρ των εργαζομένων ακόμα και αν δεν τελούν πλέον σε σχέση εργασίας» [64].

98. Οι δύο αυτές υποθέσεις συμφωνούν κατά συνέπεια με την αρχή ότι μια παροχή μπορεί να απαιτηθεί ως κοινωνικό πλεονέκτημα βάσει του κανονισμού 1612/68 από πρώην εργαζομένους, οι οποίοι κατοικούν ή όχι εντός του κράτους που χορηγεί την παροχή, αν η παροχή χορηγείται στους πρώην εργαζομένους λόγω της αντικειμενικής ιδιότητάς τους ως εργαζομένων. Καμία από τις δύο υποθέσεις δεν εισάγει την αρχή ότι οι πρώην εργαζόμενοι που δεν κατοικούν εντός του κράτους αυτού μπορούν, βάσει του κανονισμού αυτού, να αξιώσουν ως κοινωνικό πλεονέκτημα μια παροχή την οποία το κράτος χορηγεί μόνο σε όσους κατοικούν στο κράτος αυτό. Η κατάσταση αυτή εξακολουθεί να διέπεται από τον γενικό κανόνα ότι οι πρώην εργαζόμενοι δεν είναι «εργαζόμενοι» υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68 όσον

61 — Απόφαση της 27ης Μαΐου 1993, C-310/91, Schmid/Belgique (Συλλογή 1993, σ. I-3011, σκέψη 18), όπου γίνεται παράθεση της αποφάσεως της 27ης Μαρτίου 1985, C-249/83, Hoeckx (Συλλογή 1985, σ. 973)· απόφαση Meints παρατεθείσα στην υποσημείωση 59, σκέψη 39.

62 — Σκέψη 41.

63 — Το Δικαστήριο εξέτασε συγκεκριμένα το άρθρο 7, παράγραφος 1, που παρατίθεται στο σημείο 23 και το οποίο απαγορεύει κάθε διαφορετική μεταχείριση σε περίπτωση απολύσεως.

64 — Σκέψη 41.

αφορά τη χορήγηση τέτοιων κοινωνικών πλεονεκτημάτων.

99. Καταλήγω συνεπώς ότι ο κανονισμός 1612/68 δεν παρέχει στον δικαιούχο συντάξεως αναπηρίας ο οποίος κατοικεί εντός κράτους διαφορετικού από εκείνο της πρώην απασχολήσεώς του το δικαίωμα επί παροχής καταβαλλομένης από το τελευταίο αυτό κράτος σε όσους κατοικούν εντός του κράτους αυτού αλλ' όχι στους πρώην εργαζομένους λόγω της αντικειμενικής ιδιότητάς τους ως εργαζομένων.

Το πέμπτο υποβληθέν ερώτημα

100. Με το πέμπτο ερώτημά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, βάσει του άρθρου 7 του κανονισμού 1612/68, ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας ή ο σύζυγός του μπορεί να τύχει των κοινωνικών πλεονεκτημάτων από τα οποία τον αποκλείει ο κανονισμός 1408/71.

101. Δεδομένου ότι, κατά τη γνώμη μου, όπως προανέφερα στο πλαίσιο του τετάρτου ερωτήματος, ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας δεν είναι «εργαζόμενος» υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68, το ερώτημα αυτό δεν ανακύπτει.

Πρόταση

102. Θεωρώ συνεπώς ότι πρέπει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το Conseil supérieur des assurances sociales:

«1) Το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, και το παράρτημα ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, δεν είναι ασύμβατα προς τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως,

άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ) στον βαθμό που αποκλείουν το προ τοκετού επίδομα και το επίδομα τοκετού από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Ωστόσο, αν τα επιδόματα αυτά πρέπει να χαρακτηριστούν παροχές μητρότητας, το γεγονός ότι μνημονεύονται στο παράρτημα ΙΙ δεν ασκεί επιρροή και είναι εξαγώγιμα βάσει του άρθρου 19 του κανονισμού.

2) Το άρθρο 10α και το παράρτημα ΙΙα του κανονισμού 1408/71 δεν είναι ασύμβατα προς τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ, καθόσον απαγορεύουν την εξαγωγή ειδικών παροχών χωρίς συνεισφορά υπό την έννοια του ορισμού του άρθρου 4, παράγραφος 2α. Οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν ωστόσο να εφαρμοστούν σε επίδομα όπως το επίμαχο επίδομα μητρότητας, καθόσον αυτό δεν εμπίπτει στην έννοια της ειδικής παροχής χωρίς συνεισφορά.

3) Ένα επίδομα όπως το επίμαχο επίδομα ανατροφής δεν αποτελεί παροχή υπό την έννοια του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71· κατά συνέπεια, δεν οφείλεται στους εργαζομένους που λαμβάνουν σύνταξη αναπηρίας χορηγούμενη από κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος της κατοικίας τους.

4) Ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας που εξακολουθεί να καταβάλλει εισφορές υποχρεωτικής ασφαλίσεως ασθενείας εντός του κράτους μέλους που χορηγεί τη σύνταξη αναπηρίας δεν αποτελεί "μισθωτό ή μη μισθωτό" υπό την έννοια του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71.

5) Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας, δεν παρέχει στον δικαιούχο συντάξεως αναπηρίας που κατοικεί εντός κράτους διαφορετικού από εκείνο της πρώην απασχολήσεώς του το δικαίωμα επί παροχής καταβαλλομένης από το τελευταίο αυτό κράτος σε όσους κατοικούν εντός του κράτους αυτού, αλλ' όχι στους πρώην εργαζομένους λόγω της αντικειμενικής ιδιότητάς τους ως εργαζομένων.»